

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย
ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช
บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*
COMMUNITY ENTERPRISES DEVELOPMENT FOR ECOTOURISM OF
TONNAMKLAY OF PATTHANA VILLAGE NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE BASED ON COMMUNITY TOURISM

พระปลัดกิตติธัช สีลานโลโม (กุลระวัง)

Phrapalad Kittithat สีลานโลโม (Kunrawang)

ไพรัตน์ ฉิมหาด

Pairat Chimhad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

เดช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: kittitat.biw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร จำนวน 581 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 237 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) ส่วนด้านการ

* Received January 27, 2022; Revised February 16, 2022; Accepted April 7, 2022

บริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ($\bar{X} = 4.32$) 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการวางแผนการทำงานแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 2.1) ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐโดยการเขียนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้อยู่ในแผนพัฒนาของภาครัฐ 2.2) ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน หลังจากเพิ่มแผนพัฒนาในแผนงานของรัฐแล้ว ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณมาพัฒนาวิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น 2.3) ด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการอบรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานและรวดเร็วมากขึ้น และ 2.4) ด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการขยายฐานของกลุ่มลูกค้าให้มีความหลากหลาย และควรมีการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the development of ecotourism community enterprises, Patthana village, Nakhon Si Thammarat province on community-based tourism 2) to study recommendations for community enterprise development by using mixed research method, for qualitative research; a group of 21 key informants collected data using unstructured interviews. for quantitative research, a group of population are 581 people, the sample size amount 237 people. The research instrument was a questionnaire, and data analysis by mean, standard deviation and interpreting the results according to the 5-level evaluation scale and interpreting the mean of the data analysis results. The results showed that. 1. The results of the analysis of community enterprise development data, by including all four aspects, were at the highest level ($\bar{X} = 4.52$). from more to less as follows; The aspect of information was at the highest level ($\bar{X} = 4.75$). The aspect of management was at the lowest level ($\bar{X} = 4.32$) 2. Recommendations for community enterprise development can be divided into 4 aspects: 1) Community enterprise management; A development plan should be prepared with government agencies by writing a community enterprise development plan in the government's development plan. 2) Financial aspects of community enterprises; After adding the development plan to the state roadmap, Projects should be proposed to receive budgets to develop enterprises better, 3) The aspect of

production of community enterprises; there should be training and apply technology to help higher products to be more standardized and faster, and 4) The aspect of information of community enterprises; there should expand the customer base to be varieties and should be promoted to enable products to be exported to foreign countries.

Keywords: Community Enterprises, Ecotourism, Community Tourism

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึงกิจการที่เกิดขึ้นในชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ และการอื่น ๆ ที่ดำเนิน กิจการโดยประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เป็นการนำเอาปัจจัยการผลิต ความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่ประชาชนในชุมชนพึงมีอยู่แล้วนั้น มาประกอบการเป็นผลผลิต หรือการบริการ เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนอาจวัดรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นตัวเงินที่เราสามารถเห็นได้ชัดเจน แต่อีกด้านหนึ่งที่ได้รับจากการทำวิสาหกิจชุมชน คือ ประชาชนเกิดความผูกพัน ความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการเรียนรู้พึ่งพาตนเอง และผู้อื่นไปด้วยพร้อม ๆ กัน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพตามที่องค์กรตั้งไว้นั้น กรมการพัฒนาชุมชน ได้อธิบายแนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน โดยใช้หลักการ 5 ก ไว้ดังนี้ ก ที่ 1: กลุ่ม/สมาชิก ครอบคลุมถึงการรวมตัวกันของคนที่มีความสนใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกัน หรือประเภทอาชีพเดียวกันอย่างน้อย 5 คน ขึ้นไป ก ที่ 2: กรรมการ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทนจากสมาชิก ให้บริหารกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มจะมั่นคงและบรรลุผลเพียงใด ขึ้นอยู่คณะกรรมการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ก ที่ 3: กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่มควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างสมาชิก และคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเอง หรืออาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ ก ที่ 4: กองทุนของกลุ่ม อาจเป็นเงินหรือเครื่องมือที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่มาของกองทุนได้แก่ ทุนจากการระดมหุ้นของสมาชิก ทุนจากภาครัฐ/เอกชน ทุนจากการจัดกิจกรรม และทุนจากการกู้ยืม แบ่งเป็นแหล่งทุนภายในชุมชนและแหล่งทุนภายนอกชุมชน และ ก ที่ 5: กิจกรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยมีการกำหนดเป็นแผนกิจกรรมต่าง ๆ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

ในส่วนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา ความยากจนของประชาชน และเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริม ให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาดโดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวกและไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชน คือ การเน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำเกิดจากการรวมตัวของประชากรในหมู่บ้านพัฒนา หมู่ที่ 8 ตำบลบพิตำ อำเภอบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยยึดหลักแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาวัฒนธรรมประเพณี ที่ถือปฏิบัติสืบกันมาของคนในชุมชนในสมัยก่อน รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่อำเภอบพิตำ เป็นเขตที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ รวมถึงท่องเที่ยวเกษตรที่ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวในอำเภอบพิตำนั้นมีความหลากหลาย สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ การจัดการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอบพิตำเป็นการสร้างความเข้มแข็งของประชากรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทำให้ชุมชนให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทำให้เกิดความยั่งยืน การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และได้รับประโยชน์ จากการท่องเที่ยว จึงทำให้ต้องมีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังคงเน้นความเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามรูปแบบดั้งเดิม (ศิริรัตน์ พุ่มดวง, 2564)

จากดำเนินการวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านพัฒนาที่ผ่านมาประสบกับเหตุการณ์หลายด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านข้อมูลข่าวสาร เพราะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านพัฒนานั้น เกิดจากการรวมตัวกันของชุมชนเอง ไม่ได้มีเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เงินทุนในการบริหารจัดการได้มาจากการรวมหุ้นกัน ของสมาชิกในกลุ่ม และได้มาจากการเก็บเปอร์เซ็นต์จากการท่องเที่ยว จึงทำให้การบริหารงานดำเนินการไปอย่างช้า ๆ และทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านพัฒนาไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มความสามารถ (พชรพร วงษ์วาน, 2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการนำปัญหาของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 ด้าน

ที่ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นการผลักดันให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อสังคมและช่วยพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี จากการศึกษาเอกสาร คือ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพัฒนา อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 581 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโรยามาเน่ (Yamane) (Yamane, T., 1967) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 237 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกไว้ 3 กลุ่ม จำนวน 21 ราย ผู้นำชุมชน 4 ราย คณะกรรมการบริหารกลุ่ม 7 ราย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 10 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการเงิน 3) ด้านการผลิต 4) ด้านข้อมูลข่าวสาร จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ

ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แล้วจึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านพัฒนา อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.3 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่จัดบันทึก และข้อมูลจากการถอดเทปสัมภาษณ์ไว้แล้วไปจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ดังตารางที่ 1

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยรวม	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการ	4.32	0.48	มาก
2. ด้านการเงิน	4.45	0.44	มาก
3. ด้านการผลิต	4.58	0.34	มากที่สุด
4. ด้านข้อมูลข่าวสาร	4.75	0.30	มากที่สุด
รวม	4.52	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต ($\bar{X} = 4.58$) และด้านการเงิน ($\bar{X} = 4.45$) ส่วนด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด ($\bar{X} = 4.32$)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการวางแผนการทำงานแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 1) ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐโดยการเขียนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้อยู่ในแผนพัฒนาของภาครัฐ 2) ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน หลังจากเพิ่มแผนพัฒนาในแผนงานของรัฐแล้ว ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณพัฒนาวิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น 3) ด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการอบรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานและรวดเร็วมากขึ้น และ 4) ด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการขยายฐานของกลุ่มลูกค้าให้มีความหลากหลาย และควรมีการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ศรีณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมากและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการโดยภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวด้านการควบคุม การจัดการองค์การ การสั่งการและการวางแผนมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ (ศรีณย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี, 2560)

1.2 ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ธนากร เรืองศิลป์สุวิทย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำเร็จของกิจการสามารถวัดได้ จากผลการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน วิสาหกิจชุมชนมีแหล่งที่มาของเงินทุนจากเจ้าของหรือ

กลุ่มมากที่สุด ในส่วนอื่น ๆ จะเป็นการได้รับเครดิตจากผู้ขายวัตถุดิบ สามารถหาต้นทุนสินค้าที่แท้จริงได้อย่างถูกต้องมีความชำนาญในการบริหารการเงิน (ธนาкар เรืองศิลป์วิทย์, 2549)

1.3 ด้านการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ คณิดา ไกรสันติ และรสมนต์ คำศรี ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุขชาติ ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุขชาติมีศักยภาพด้านผู้นำและการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่มมีการสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการดำเนินงานในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต มีแหล่งวัตถุดิบในท้องถิ่น เป็นการลดต้นทุนในการผลิต มีการควบคุมคุณภาพสินค้าผ่านตามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เครื่องหมายรับรองฮาลาล และองค์การอาหารและยา (อย.) จนผลิตภัณฑ์ได้ระดับ 4 ดาว (คณิดา ไกรสันติ และรสมนต์ คำศรี, 2559)

1.4 ด้านข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ พชรพร วงษ์วาน ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีจะครอบคลุมถึงการบริหารจัดการของกลุ่มในทุกด้านรองลงมา คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปรับปรุงวิธีการผลิตให้มีคุณภาพ มีการสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นให้หลากหลาย ออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้หลากหลายมากขึ้น ปรับปรุงการบริหารจัดการให้ครอบคลุมทุกด้าน จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกในกลุ่ม และหาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ (พชรพร วงษ์วาน, 2563)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช บนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1 ข้อเสนอแนะในด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การวางแผนการทำงาน การกำหนดเป้าหมายของกลุ่มจะทำให้กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี รวมทั้งการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มย่อยให้ชัดเจน มีการวางแผนที่ต้องรับผิดชอบและระเบียบของการบริหารที่ชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพิ่มพูนทักษะแก่สมาชิก มุ่งหวังให้สมาชิกเกิดความชำนาญสูงสุด พร้อมทั้งจะประกอบกิจการในกิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินกิจกรรมในกลุ่ม เพื่อแสวงหา

ผลประโยชน์ให้เกิดแก่กลุ่มและสมาชิก สอดคล้องกับจินตนา กาญจนวิสุทธิ์ ที่กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครอบครัวที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน เพราะการพึ่งพาตนเองในบางกรณีก็ไม่สามารถทำได้เองโดยลำพังครอบครัวเดียว ต้องซื้อสินค้าจากเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกันเป็นการลดภาระการซื้อของแพงหรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน (จินตนา กาญจนวิสุทธิ์, 2558) สอดคล้องกับบานชื่น นักการเรียน และคณะ ที่กล่าวว่า การวางแผน การจัดสายงาน การปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการ และการควบคุมให้การศึกษาคน สิ่งแวดล้อมและรักษาสีสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรชุมชน และกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บานชื่น นักการเรียน และคณะ, 2562)

2.2 ข้อเสนอแนะในด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน

ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณมาพัฒนาวิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับศรีณีย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้เมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะเป็นการช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพด้วยเหตุผลดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ศรีณีย์ ฐิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี, 2560)

2.3 ข้อเสนอแนะในด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน

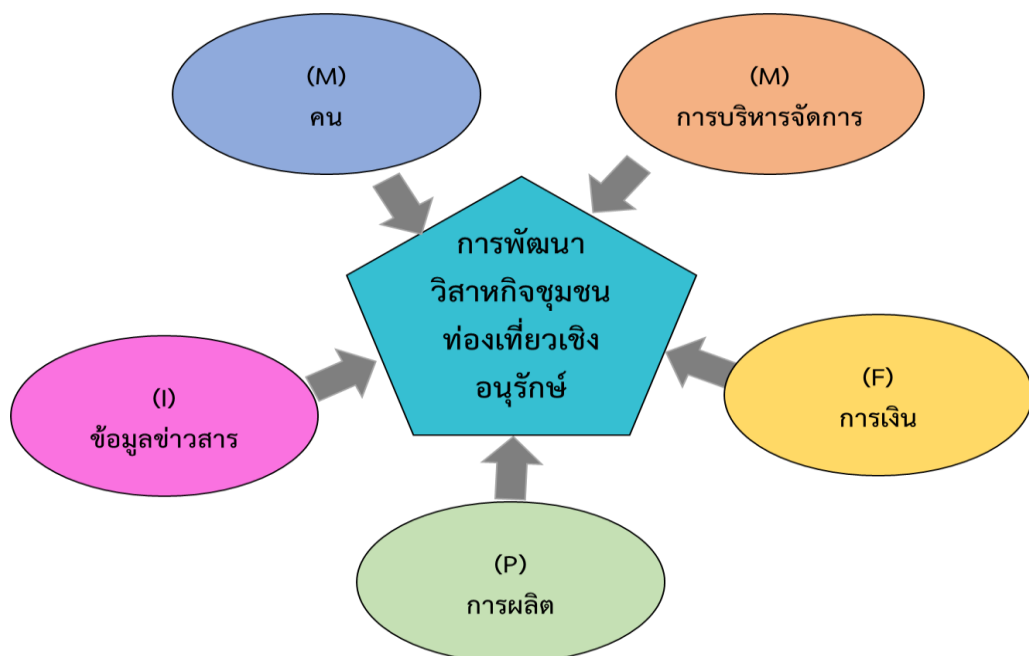
การสร้างคุณค่าให้แก่ทรัพยากรของชุมชน แปรรูปเป็นสินค้าทำให้สินค้าเกิดประสิทธิภาพ ทำให้ผลิตภัณฑ์เปิดผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร กล่าวว่า การใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดยสามารถบรรลุเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดด้านต่าง ๆ การจัดการมาดำเนินการให้ประสบความสำเร็จโดยใช้ทรัพยากร ซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัตถุดิบ เครื่องจักร วิธีการและการบริหารให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556) และสอดคล้องกับ ธนาकर เรื่องศิลปสุวิทย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำเร็จของกิจการสามารถวัดได้ จากผลการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต วัตถุดิบในการผลิตมีปริมาณเพียงพอ กำลังการผลิตเพียงพอในการผลิตสินค้า พนักงานมีความชำนาญ สามารถหาวัตถุดิบทดแทนได้ สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพตามที่ต้องการ ผลิตสินค้าได้ตามระยะเวลาที่วางแผนไว้ (ธนาकर เรื่องศิลปสุวิทย์, 2549)

2.4 ข้อเสนอแนะในด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำ กลาย ผ่านทางช่องทางออนไลน์ ทั้งเว็บไซต์ และโซเชียล เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และการกระจายข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงและสินค้าเป็นที่น่าสนใจ สอดคล้องกับ กุสุมา ภูเสถว์ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สื่อหลักที่ใช้คือสื่อมวลชน โดยใช้กลวิธีการประชาสัมพันธ์ โดยการแถลงข่าว การส่งข่าว และการแทรกในรายการผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคลได้แก่ คนในชุมชน บุคคลมีชื่อเสียงของจังหวัด นักท่องเที่ยวผ่านวิธีการบอกปากต่อปาก และสื่ออินเทอร์เน็ต โดยการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดควรเลือกสื่อที่มีความเหมาะสม และมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย (กุสุมา ภูเสถว์, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

1. การบริหารจัดการที่ดี (M = Management) คือ การกำหนดเป้าหมายและวางแผน เพื่อสร้างงานเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งตนเอง ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พัฒนาอาชีพและสร้างโอกาสให้ชุมชน เพื่อให้เข้าใจระบบการทำงาน

กลุ่มและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านและชุมชน ควบคุมการผลิตเพิ่มพูนทักษะแก่สมาชิก มุ่งหวังให้สมาชิกเกิดความชำนาญสูงสุด พร้อมทั้งจะประกอบกิจการในกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงการวางระบบบัญชี เพื่อบริหารจัดการการเงินภายในกลุ่ม และแบ่งปันผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. การเงิน (F = Finance) คือ การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการให้สมาชิกในกลุ่มนำทรัพยากรที่มีอยู่มาร่วมกันออกแบบ ผลิต และแปรรูป ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในกลุ่ม และยังมีการวางแผนการขายออนไลน์

3. การผลิต (P = Production) คือ การผลิตสินค้าและบริการที่หลากหลายจึงจำเป็นต้องมีการขอรับรองมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น อย., มผช., OTOP เป็นต้น รวมทั้งมีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าและบริการให้มีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค มีการตรวจสอบกระบวนการปลูก การผลิต การแปรรูป และการบรรจุภัณฑ์ก่อนนำออกจำหน่ายมีการระบุ วัน/เดือน/ปี ที่ผลิตและหมดอายุในสินค้าหมวดอาหาร และมีการดูแลสินค้าให้อยู่ในระดับมาตรฐานตลอดเวลา

4. ข้อมูลข่าวสาร (I = Information) คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การนัดประชุม รวมทั้งมีการโฆษณากลุ่มและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งการได้รับรางวัล การันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

5. คน (M = Man) คือ บุคลากรที่ขับเคลื่อนงานของวิสาหกิจชุมชนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี รวมทั้งพัฒนาทักษะการทำงาน ประสิทธิภาพทำงานของบุคลากรในวิสาหกิจให้มีความเชี่ยวชาญในการประกอบกิจการของกลุ่ม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถสร้างรายได้ และความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับชุมชนต้นน้ำกลายในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จักได้มาตรฐาน รวมถึงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่น่าสนใจกับนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง โดยมีประชาชนในชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน และผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งหาข้อมูลและติดตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านการแข่งขัน ที่วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษาลูกค้าเดิมได้ 2) วิสาหกิจ

ชุมชนควรสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และร่วมกันพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป และ 3) วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). แนวทางการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สไตส์ครีเอทีฟเฮาส์.
- กุสุมา ภูเสตร. (2553). การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. ใน รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิดา ไกรสันติ และรัชมนต์ คำศรี. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สุขาวดี ตำบลปรก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. ใน การประชุมมหาดไทยวิชาการ ระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559. มหาวิทยาลัยมหาดไทย.
- จินตนา กาญจนวิสุทธิ. (2558). เส้นทางวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งตนเอง. กรุงเทพมหานคร: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตกลุ่มทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนากร เรืองศิลป์สุวิทย์. (2549). การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จักรสาน ใน จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บานชื่น นักการเรือน และคณะ. (2562). ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 20(1), 30-36.
- พชรพร วงษ์วาน. (2563). แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 15(1), 100-111.
- ศรัณย์ จิตารีย์ และสุรศักดิ์ โตประสี. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสารสนเทศ, 10(1), 141-150.
- ศิริรัตน์ พุ่มดวง. (2564). วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2564 จาก <https://www.provincialchamp.com/2019/shop/62143>
- สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: พลัฏปัญหา.
- Yamane, T. (1967). Statistics.; Aa Introductory Analysis. New York: Harpet and Row.